

Některé pozoruhodné tendence ve vývoji kultury

PhDr. Ing. Jaroslav Novák, CSc.

Centrum informací a statistik kultury

A) OBECNÝ POHLED

Časové řady statistických dat odhalují nově vznikající změny a tendence ve zkoumaných jevech.

Příčiny změn:

1) Technický a technologický vývoj (pokrok)

- působí komplexně a dlouhodobě na kvalitativní stránku lidské činnosti
- mění podstatné rysy našich aktivit a koneckonců i způsob našeho života

2) Cyklický vývoj ekonomiky

- má časově omezený dosah
- ovlivňuje zejména kvantitativní stránku našich aktivit

3) Změny v preferencích obyvatelstva (spotřebitelů)

- jsou související a doprovodnou příčinou
- bývají ovlivněny změnou věkové či sociální struktury i jinými vlivy

B) KONKRÉTNÍ POHLED

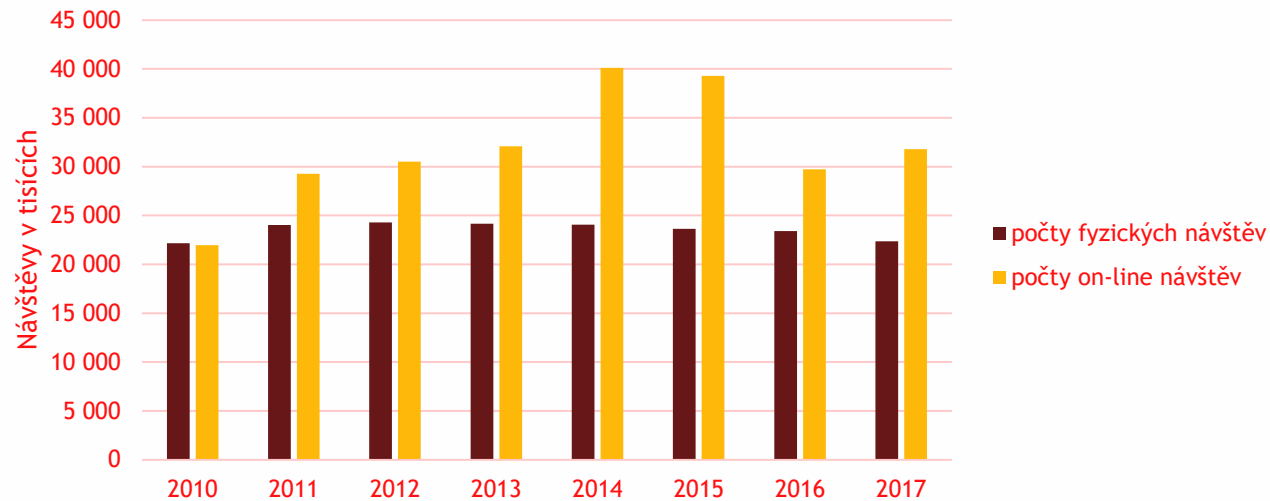
Základními ukazateli odrážejícími poptávku po kulturních službách jsou:

- **návštěvnost** (naturální ukazatel) a
- **tržby za vlastní výkony** (hodnotový ukazatel)

Mezi těmito ukazateli je těsný vztah.

TECHNICKÝ POKROK

Vývoj návštěvnosti veřejných knihoven

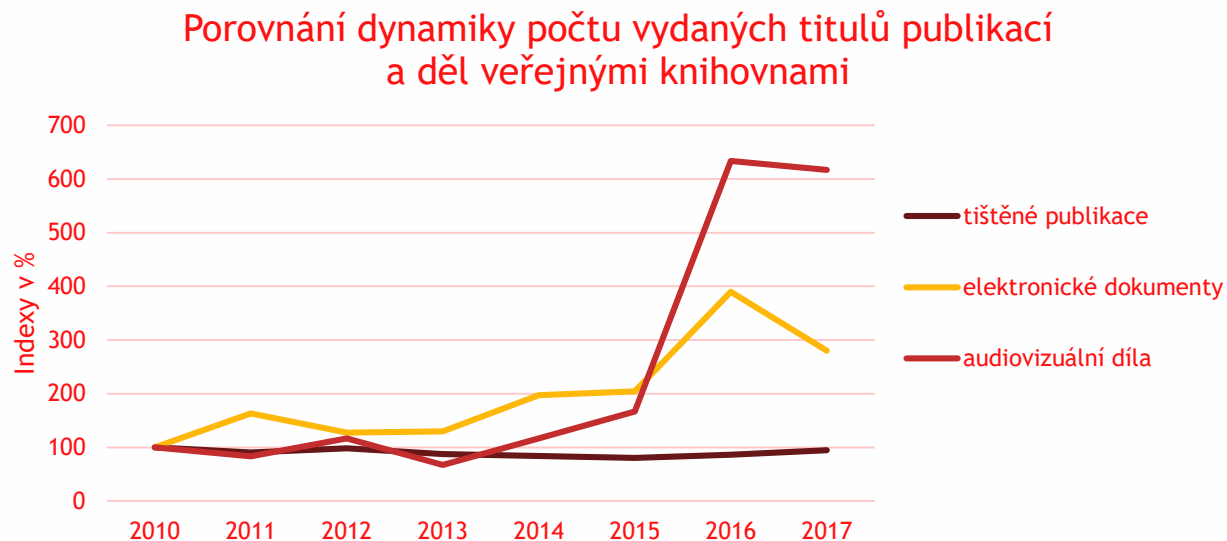

Zdroj: KULT (MK) 12 - 01

V případě knihoven dochází i k dalším změnám, které ve svém souhrnu postupně posouvají či mění poslání těchto kulturních zařízení (snížení počtu registr. čtenářů a výpůjček, naopak růst počtu stažených digitálních dokumentů a kulturních a vzdělávacích akcí).

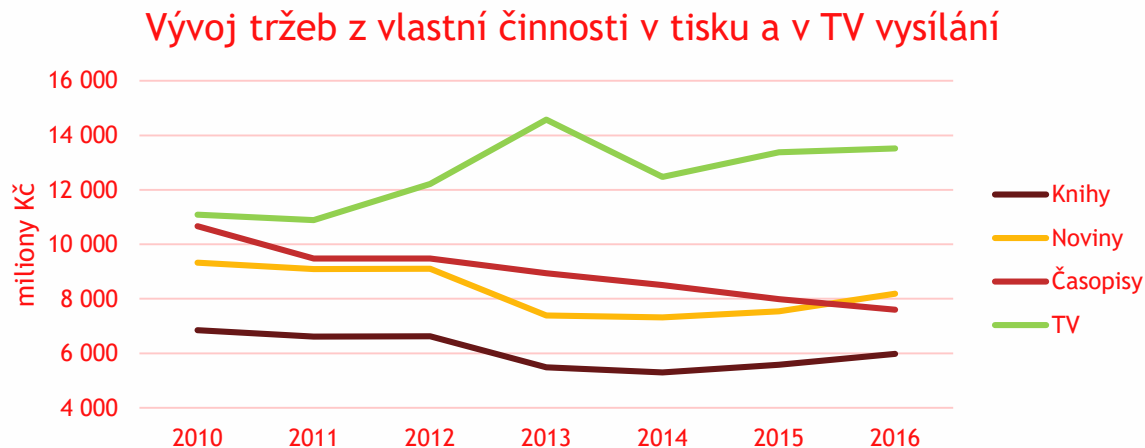
TECHNICKÝ POKROK

Změny v zaměření knihoven dokládají také data porovnávající vývoj počtu vydaných titulů tištěných publikací na straně jedné a elektronických dokumentů a audiovizuálních děl na straně druhé.

TECHNICKÝ POKROK

Dalším příkladem změn vyvolaných technickým pokrokem je **stagnace v oblasti tisku** v porovnání s jiným významným médiem - **televizním vysíláním**:

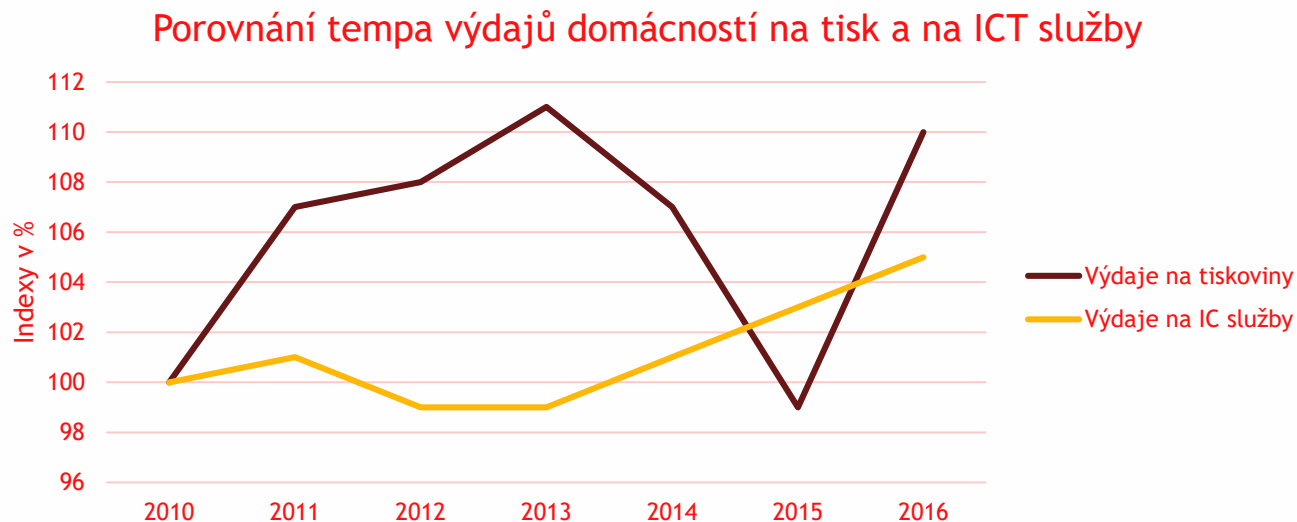

Zdroj: Roční podnikové zjišťování ČSÚ

V uvedeném období dosahovalo průměrné roční tempo poklesu tržeb v případě knih 2,7%, novin 2,1%, časopisů 5,5%, zatímco tržby v televizním vysílání se průměrně ročně o 3,3% zvyšovaly.

TECHNICKÝ POKROK

Porovnání stávajícího a nového však nepřináší vždy jednoznačné výsledky. Ukazuje to i porovnání temp výdajů domácností na **tiskoviny** (knihy, noviny a časopisy) a na **ICT služby** (služby internetového spojení, telefonního spojení a jiné telekomunikační služby).

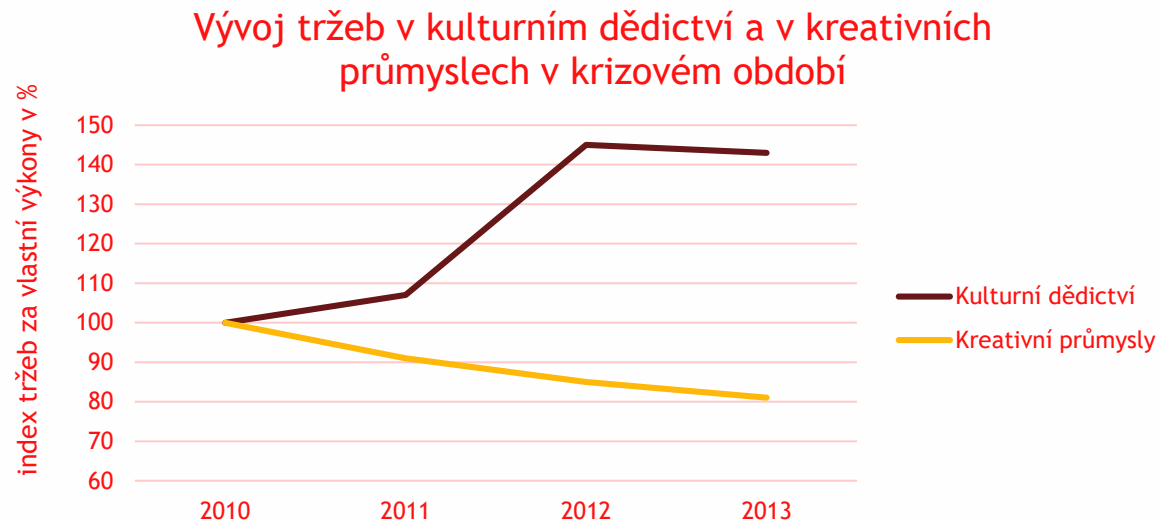
Zdroj: ČSÚ (ročenka, podklady k SÚK)

TECHNICKÝ POKROK

- Vysoký a rychlý průnik nemají všechny inovace a v některých oblastech už dochází k určitému nasycení novými technologiemi. Nemalý význam má v tomto směru i vliv **věkové, vzdělanostní a sociální struktury obyvatelstva**
- Podle údajů za rok 2017 je **mobilním telefonem** vybaveno 86% domácností (z toho domácností důchodců 78%), zatímco **internetem** 77% domácností (z toho domácností důchodců asi 35%)
- Roste tempo **nákupů přes internet**. V r. 2017 nakoupilo knihu 7% osob, avšak z nich 87% zvolilo knihu tištěnou a 13% elektronickou
- Za zmínku stojí skutečnost, že i přes pokles počtu kin zůstává počet promítacích sálů stejný a kina si úroveň návštěvnosti udržují

CYKlický VÝVOJ EKONOMIKY

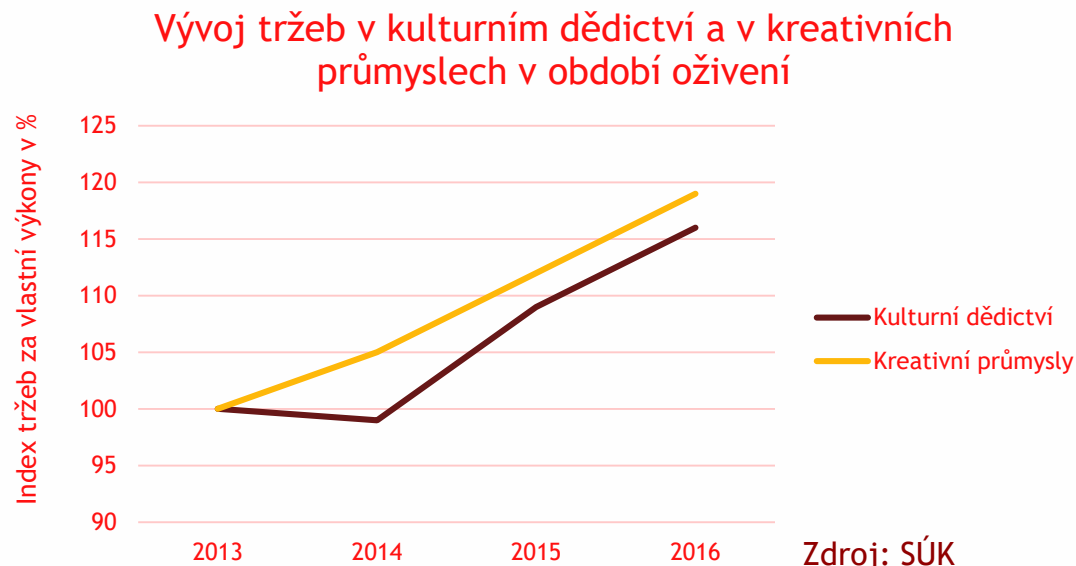
Vliv cyklických výkyvů ukazují rozdílná **tempa tržeb v období ekonomické krize a oživení** v případě kulturního dědictví na straně jedné a kreativních průmyslů na straně druhé.

Zdroj: SÚK

CYKLICKÝ VÝVOJ EKONOMIKY

- Jak je patrné **oblast kulturního dědictví** (památky, archivy, muzea, knihovny, antikvariáty, maloobchod se starožitnostmi apod.) se s krizovými projevy vyrovnala **nesrovnatelně lépe než tržně orientované kreativními průmysly** (architektura, reklama, design)
- Totéž lze říci o celé tradiční kultuře (kulturní sektor) v porovnání s kulturními odvětvími orientovanými více na trh (kulturní a kreativní průmysly)

NĚKTERÉ DALŠÍ ZAJÍMAVÉ POZNATKY VYCHÁZEJÍCÍ Z VÝSLEDKŮ STATISTICKÝCH ZJIŠŤOVÁNÍ V KULTUŘE

- Kvantitativní postižení kultury je velmi nesnadné a to pro složitost kultury (vč. omezeného působení tržních vztahů) i problémy jejího statistického zobrazení (malé soubory, nonresponse, kvalita dopočtů)
- Kultura není homogenním celkem. Z ekonomického pohledu ji lze dělit na **tradiční část** (kulturní dědictví, interpretační a výtvarné umění) a **tržně orientovanou část** (tisk, audiovizuální média, architektura, reklama, design)
- Průměr - jako charakteristika celého souboru - má zejména v kultuře nízkou vypovídací schopnost

NĚKTERÉ DALŠÍ ZAJÍMAVÉ POZNATKY VYCHÁZEJÍCÍ Z VÝSLEDKŮ STATISTICKÝCH ZJIŠŤOVÁNÍ V KULTUŘE

- V kulturním sektoru je průměrná mzda nižší o 40 % než v kulturních a kreativních průmyslech, investice na jednoho zaměstnance jsou dvakrát a zisk dokonce šestkrát nižší
- S rostoucí tržní orientací kulturních odvětví **klesá podíl profesí kulturního charakteru** na celkovém počtu zaměstnanců
- Konečně, co se váhy kultury v naší ekonomice týče, její podíl na **celkové zaměstnanosti** v roce 2016 přesáhl 4,4 % (na počtu zaměstnanců 2,2%), na **hrubé přidané hodnotě** 2,17 % a na **HDP** 1,47 % celostátního ukazatele

DĚKUJEME ZA POZORNOST!